

Το ζήτημα της ενιαίας τιμής βιβλίου: Μια διερεύνηση βάσει της ελληνικής εμπειρίας

Το άρθρο εξετάζει το ζήτημα της ενιαίας τιμής βιβλίου (ETB) δίνοντας έμφαση σε βασικές πτυχές της ETB, όπως αυτή θεσπίστηκε στην Ελλάδα το 1997 και ήρθη μερικώς το 2014, προκειμένου να διευκολυνθεί η αξιολόγησή της από την κοινωνία και την Πολιτεία. Η έρευνα παρουσιάζει ενδιαφέρον τόσο από ερευνητική σκοπιά όσο και από σκοπιά διαμόρφωσης πολιτικής, ιδίως αν ληφθεί υπόψη η έλλειψη σχετικών μελετών για το θέμα.

Πρακτικές και συστήματα ETB έχουν εφαρμόσει ή/και εφαρμόζουν πολλές δυτικοευρωπαϊκές και άλλες χώρες τα τελευταία 150-200 χρόνια. Εντούτοις, η ETB εξακολουθεί να αποτελεί αντικείμενο εντόνων αντιπαραθέσεων. Η ελληνική εμπειρία αποτελεί μια ενδιαφέρουσα περίπτωση, καθώς ο νόμος του 1997 με τον οποίο εισήχθη η ETB στην αγορά τροποποιήθηκε ύστερα από 17 χρόνια συνεχούς εφαρμογής, με αποτέλεσμα η ETB από το 2014 να ισχύει μόνο για τα λογοτεχνικά βιβλία για δύο χρόνια μετά την πρώτη έκδοση. Η νομοθετική αλλαγή συντελέστηκε εν καιρώ παρατεταμένης υφέσεως, προκαλώντας αντιδράσεις από εκδότες, συγγραφείς και μια κρίσιμη μάζα βιβλιοπωλών.

Το άρθρο ανασκοπεί την υφιστάμενη διεθνή βιβλιογραφία και συναφή ευρήματα. Εν συνεχεία, αξιολογώντας δεδομένα εγχωρίων δεικτών τιμών, εγχωρίου καταναλωτικής δαπάνης και βιβλιοπαραγωγής, καθώς και εισαγωγών-εξαγωγών βιβλίων, διερευνά τις επιδράσεις των νομοθετικών αλλαγών επί της ETB στην ελληνική αγορά. Η εμπειρική διερεύνηση του θέματος βασίζεται στην εκτίμηση βασικών οικονομικών υποδειγμάτων, στον υπολογισμό εναλλακτικών δεικτών «βιβλιοποικιλότητας» και στον υπολογισμό της μεταβολής του πλεονάσματος του καταναλωτή πριν και μετά την νομοθετική αλλαγή του 2014.

Η οικονομική απομόνωση της τάσεως, των μεσοχρονίων διαφοροποιήσεων και της εποχικότητας φαίνεται να υποδεικνύει ότι η θέσπιση της ETB επέδρασε θετικά στις λιανικές τιμές ορισμένων κατηγοριών βιβλίων (βοηθητικών σχολικών βιβλίων, βιβλίων εκμάθησης ξένων γλωσσών, λεξικών), ενώ η μερική άρση της ETB επέδρασε αρνητικά στις λιανικές τιμές του μέσου βιβλίου και των επιμέρους κατηγοριών βιβλίων, συμπεριλαμβανομένων των λογοτεχνικών βιβλίων. Το εύρημα της αρνητικής επίδρασης της μερικής άρσης της ETB στο συνολικό δείκτη τιμών των βιβλίων επιβεβαιώνεται από την εκτίμηση ενός υποδείγματος που λαμβάνει υπόψη βασικές παραμέτρους της ζήτησης (διαθέσιμο κατά κεφαλήν εισόδημα και μέγεθος πληθυσμού).

Λαμβάνοντας υπόψη τόσο την μεσοσταθμική μείωση των τιμών των βιβλίων όσο και τη συρρίκνωση της ζήτησης βιβλίων λόγω οικονομικής ύφεσης, η ανάλυση της μεταβολής του πλεονάσματος του καταναλωτή υποδεικνύει ότι το συνολικό πλεόνασμα των νοικοκυριών πιθανότατα αυξήθηκε μετά την μερική απελευθέρωση της αγοράς του 2014. Από την άλλη, η νομοθετική αλλαγή του 2014 φαίνεται να μην επέδρασε στις εισαγωγές και εξαγωγές βιβλίων. Τέλος, αναφορικά με την ποικιλία νέων τίτλων στην εγχώρια αγορά, τα στοιχεία που αφορούν σε αυτή δείχνουν ότι η «βιβλιοποικιλότητα» παραμένει αρκετά σημαντική παρά την οικονομική ύφεση, ενώ μια μικρή τάση μείωσης που διαφαίνεται μεταξύ 2011 και 2015 (τελευταίο έτος των διαθέσιμων στοιχείων νέων τίτλων) δεν μπορεί να αποδοθεί στη μερική άρση της ETB κατά το 2014.